

Giải pháp đẩy mạnh giáo dục tư duy phản biện cho sinh viên trong các trường đại học

Phạm Hồng Long*, Lê Thị Tâm**, Hoàng Hoa Mai***, Hồ Thị Nguyệt**

*ThS. Trường Đại học Công nghiệp Việt – Hung

**ThS. Trường Đại học Công nghệ Đông Á

***Tổng công ty Dịch vụ số Viettel

Received: 17/7/2024; Accepted: 25/7/2024; Published: 5/8/2024

Abstract: The topic “Solutions to promote critical thinking education for students in universities today” aims to propose methods and solutions to provide a learning environment that promotes critical thinking for students in universities. This issue is raised because it is recognized that critical thinking is an important skill to develop reasoning, problem solving and logical reasoning abilities. To achieve this goal, solutions may include: creating a learning environment that stimulates critical thinking, including in the curriculum subjects focusing on critical thinking, applying critical assessment methods and problem solving practices in exercises and projects, providing resources and tools to support critical thinking, and creating practical opportunities for students to apply critical thinking in their daily lives. Strengthening critical thinking education will play an important role in developing thinking skills and preparing students to face the challenges of an increasingly complex society.

Keywords: Critical thinking, Higher education, Teaching methods, Students, Educational innovation.

1. Mở đầu

Trong thời đại hiện nay, tư duy phản biện đã trở thành một kỹ năng cần thiết và quan trọng đối với sinh viên (SV). Đặc biệt, trong môi trường đại học, việc phát triển khả năng tư duy phản biện giúp SV trở thành những người có khả năng phân tích, suy luận, và đánh giá một cách logic và cẩn trọng. Tuy nhiên, việc đạt được mục tiêu này đòi hỏi sự chú trọng và giải pháp mạnh mẽ trong công tác giáo dục tư duy phản biện. Bài viết này đề xuất một số giải pháp để mạnh công tác giáo dục tư duy phản biện cho SV trong các trường đại học hiện nay.

Trong thời đại thông tin phổ biến và cuộc sống đa biến, khả năng tư duy phản biện không chỉ giúp SV xử lý thông tin một cách hiệu quả, mà còn giúp họ phân biệt đúng sai, đánh giá tính khả thi của các quan điểm và quyết định đúng đắn trong cuộc sống hàng ngày. Tư duy phản biện là khả năng hệ thống hóa thông tin, phân tích logic, và đưa ra lập luận có căn cứ. Nó đòi hỏi khả năng nhìn nhận vấn đề từ nhiều góc độ, đặt câu hỏi cái gì, tại sao, và tìm kiếm cơ sở bằng cách nghiên cứu và kiểm chứng thông tin.

Tuy nhiên, trong một số trường đại học, công tác giáo dục tư duy phản biện vẫn chưa nhận được sự chú trọng đúng mức. Nhiều SV vẫn thiếu khả năng phân tích sự phức tạp của vấn đề, dễ dẫn theo quan điểm cá nhân mà thiếu khách quan, và khó khăn

trong việc đưa ra lập luận có logic. Điều này gây ảnh hưởng không chỉ đến quá trình học tập của SV mà còn đến sự phát triển cá nhân và chuyên môn của họ.

Vì vậy, để mạnh mẽ công tác giáo dục tư duy phản biện cho SV trong các trường đại học hiện nay, cần có những giải pháp đáng kể. Những giải pháp này bao gồm xây dựng môi trường học tập thúc đẩy tư duy phản biện, khuyến khích tư duy đa chiều, đào tạo giảng viên về tư duy phản biện, sử dụng các phương pháp giảng dạy tư duy phản biện và cung cấp phản hồi xây dựng cho SV. Bằng cách thực hiện những giải pháp này, trường đại học có thể đảm bảo rằng SV được trang bị khả năng tư duy phản biện mạnh mẽ, giúp họ trở thành những công dân tự tin và có khả năng thích nghi trong xã hội ngày càng phức tạp.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm cơ bản

2.1.1. Tư duy phản biện

Có rất nhiều quan điểm về tư duy phản biện. Theo Richard Paul-Linda Elder cho rằng: “TDPB là nghệ thuật phân tích và đánh giá tư duy với định hướng cải thiện nó. Nghĩa là mô hình tư duy – về một chủ đề, một vấn đề, một nội dung bất kỳ – trong đó chủ thể tư duy cải tiến chất lượng tư duy của mình bằng việc điều khiển một cách thành thạo các cấu trúc nền tảng có sẵn của tư duy và áp đặt các tiêu chuẩn của

hành động trí tuệ lên quá trình tư duy. Theo Michael Michalko: “TDPB là khả năng, hành động để thấu hiểu và đánh giá được những dữ liệu thu thập được thông qua quan sát, giao tiếp, truyền thông và tranh luận”.

2.1.2. Kỹ năng tư duy phản biện

Theo Phan Thị Thanh Hội và Lê Thanh Oai, “Kỹ năng TDPB là một chuỗi các hoạt động được cá nhân thực hiện thuần thục nhằm phân tích thông tin, đưa ra lập luận nhằm chứng minh một vấn đề, ý kiến, quan điểm, qua đó thuyết phục người nghe nhìn nhận vấn đề theo một khía cạnh khác”.

Tiếp thu các quan điểm trên, tôi cho rằng, kỹ năng TDPB là khả năng vận dụng kiến thức, kinh nghiệm để xác định, phân tích, suy luận và đánh giá một vấn đề nào đó dựa trên các tiêu chuẩn trí tuệ trước khi đưa ra kết luận hay quyết định nhằm giải quyết hiệu quả vấn đề đặt ra.

Theo Facione, TDPB có liên quan đến nhiều kỹ năng cốt lõi như: *Kỹ năng diễn giải: Biết phân loại, làm rõ ý nghĩa của các tình huống, chủ đề hay dữ kiện nào đó; Kỹ năng phân tích: Có khả năng kiểm tra tính chính xác của các ý tưởng; xác định được nguyên nhân và mục tiêu; Kỹ năng suy luận, phán đoán: Phỏng đoán, tìm kiếm chứng cứ; đề xuất một kết luận hợp lý, có sức thuyết phục hoặc đưa ra một lựa chọn thay thế cho kết quả bị bác bỏ; Kỹ năng đánh giá: Biết đánh giá độ tin cậy của tuyên bố và đánh giá chất lượng của các luận cứ; Kỹ năng giải thích: Chứng minh kết quả, biện luận về quy trình, tranh luận về các kết quả đã trình bày; Kỹ năng tự điều chỉnh: tự đánh giá bản thân và sửa lại cho đúng”.*

Trên tinh thần kế thừa, tiếp thu các quan điểm trên, tôi đưa ra định nghĩa kỹ năng TDPB Triết học Mác – Lênin theo hướng nghiên cứu của mình như sau: *Kỹ năng TDPB Triết học Mác – Lênin là một chuỗi các hoạt động được cá nhân (SV) thực hiện thuần thục nhằm phân tích thông tin, thu thập minh chứng, đưa ra lập luận để chứng minh hoặc bác bỏ một vấn đề, ý kiến, quan điểm, một học thuyết nào đó của các triết gia trong lịch sử triết học đặc biệt là Triết học Mác – Lênin.*

2.2. Thực trạng công tác giáo dục tư duy phản biện cho SV trong các trường đại học hiện nay

Thực trạng công tác giáo dục tư duy phản biện cho SV trong các trường đại học hiện nay đang đối diện với một số thách thức và hạn chế. Mặc dù tư duy phản biện được coi là một kỹ năng quan trọng,

nhưng hiện tại, nhiều trường đại học chưa đạt được mức độ phát triển mong muốn trong việc giáo dục tư duy phản biện cho SV. Dưới đây là một số thực trạng đáng chú ý:

- *Thiếu phương tiện và tài liệu học tập:* Một số trường đại học thiếu các tài liệu, sách giáo trình và tài liệu tham khảo phù hợp để SV rèn luyện tư duy phản biện. Các phương tiện học tập, chẳng hạn như thư viện và phòng học, cũng có thể hạn chế và không đáp ứng đủ nhu cầu của SV trong việc phát triển kỹ năng này.

- *Phương pháp giảng dạy truyền thống:* Môi trường giảng dạy truyền thống, với sự tập trung vào giảng dạy lý thuyết và việc ghi nhớ thông tin, không khuyến khích SV tham gia vào quá trình tư duy phản biện. Việc thiếu các phương pháp giảng dạy tương tác, thảo luận và thực hành tư duy phản biện làm giảm khả năng phát triển của SV trong lĩnh vực này.

- *Thiếu sự hỗ trợ và định hướng:* Trong quá trình học, SV có thể thiếu sự hỗ trợ và định hướng từ giảng viên và nhân viên trường. Điều này có thể gây khó khăn cho SV trong việc phát triển tư duy phản biện và áp dụng nó vào việc giải quyết vấn đề.

- *Thiếu liên kết với thực tế:* Một số trường đại học chưa xây dựng được mối liên kết mạnh mẽ giữa học tập và thực tế. Thiếu các hoạt động thực hành, thực tập, hoặc dự án thực tế giúp SV áp dụng tư duy phản biện vào các vấn đề thực tế và hiểu rõ hơn về tầm quan trọng của nó.

- *Hạn chế đa dạng quan điểm:* Một trong những yếu tố quan trọng trong tư duy phản biện là khả năng xem xét và đánh giá các quan điểm khác nhau. Tuy nhiên, một số trường đại học thiếu đa dạng quan điểm giảng dạy và môi trường học tập, dẫn đến việc SV không được khuyến khích khám phá và đối mặt với sự đa dạng quan điểm.

- *Thiếu sự đánh giá và đo lường:* Một số trường chưa có cơ chế đánh giá và đo lường rõ ràng về khả năng tư duy phản biện của SV. Thiếu tiêu chí và phương pháp đánh giá đúng mức làm giảm khả năng đánh giá và cải thiện kỹ năng này của SV.

2.3. Giải pháp đẩy mạnh công tác giáo dục tư duy phản biện cho SV trong các trường đại học hiện nay

Để khắc phục thực trạng công tác giáo dục tư duy phản biện cho SV trong các trường đại học, cần tìm ra các giải pháp hiệu quả. Dưới đây là một số đề xuất có thể áp dụng:

- *Xây dựng chương trình học tư duy phản biện:*

Các trường đại học nên thiết kế chương trình học chuyên sâu về tư duy phản biện, bao gồm các môn học và hoạt động thực hành liên quan. Đảm bảo rằng chương trình học đề cao sự phân tích, đánh giá, và thẩm định thông tin, cũng như khuyến khích sự sáng tạo và suy nghĩ độc lập của SV. Các trường đại học cần tạo ra môi trường học tập thích hợp cho SV phát triển tư duy phản biện. Điều này có thể bao gồm việc cải thiện cơ sở vật chất như thư viện, phòng học và phòng thảo luận. Ngoài ra, đẩy mạnh việc thành lập các câu lạc bộ, nhóm nghiên cứu hoặc diễn đàn thảo luận để SV có cơ hội thực hành và rèn kỹ năng tư duy phản biện.

- *Đào tạo và phát triển giảng viên:* Các trường đại học nên đầu tư vào đào tạo và phát triển giảng viên về phương pháp giảng dạy tư duy phản biện. Điều này có thể bao gồm các khóa đào tạo, hội thảo và chia sẻ kinh nghiệm giữa các giảng viên. Đồng thời, tạo ra các cơ hội cho giảng viên để thực hiện nghiên cứu và phát triển chương trình học tư duy phản biện.

- *Xây dựng các liên kết với thực tế:* Các trường đại học nên tạo ra sự liên kết mạnh mẽ với doanh nghiệp, tổ chức và cộng đồng xung quanh để cung cấp cho SV cơ hội áp dụng tư duy phản biện vào các vấn đề thực tế. Điều này có thể thông qua các chương trình thực tập, dự án nghiên cứu, hoặc hợp tác với các công ty và tổ chức trong việc giải quyết các vấn đề thực tế.

- *Đánh giá và đo lường khả năng tư duy phản biện:* Để đảm bảo tính hiệu quả của công tác giáo dục tư duy phản biện, các trường đại học cần thiết lập các tiêu chí và phương pháp đánh giá rõ ràng về khả năng tư duy phản biện của SV. Điều này có thể bao gồm các bài kiểm tra, dự án, bài thuyết trình hoặc phân tích vấn đề để đánh giá khả năng của SV trong việc áp dụng tư duy phản biện.

- *Khuyến khích nghiên cứu và sáng tạo:* Các trường đại học có thể khuyến khích SV tham gia vào hoạt động nghiên cứu, sáng tạo và giải quyết vấn đề. Điều này giúp SV phát triển tư duy phản biện thông qua việc phân tích, thu thập thông tin, và đưa ra giải pháp sáng tạo cho các vấn đề khó khăn và phức tạp.

- *Tạo ra môi trường đa dạng quan điểm:* Các trường đại học cần xây dựng một môi trường học tập đa dạng quan điểm, khuyến khích SV thảo luận và trao đổi ý kiến với nhau. Điều này giúp SV rèn kỹ năng tư duy phản biện bằng cách tiếp cận và đánh giá các quan điểm khác nhau, cũng như phát triển khả năng lắng nghe và thể hiện quan điểm của mình một

cách có trách nhiệm.

Tóm lại, việc khắc phục thực trạng công tác giáo dục tư duy phản biện trong các trường đại học đòi hỏi sự kết hợp giữa việc thiết kế chương trình học, phương pháp giảng dạy tương tác, xây dựng môi trường học tập thích hợp, đào tạo giảng viên, xây dựng liên kết với thực tế, đánh giá và đo lường, khuyến khích nghiên cứu và sáng tạo, tạo đa dạng quan điểm, và quảng bá ý thức về tư duy phản biện.

3. Kết luận

Thế giới chúng ta sống đang vận hành với nhịp điệu ngày một tăng cả về quy mô và cơ cấu của những yêu cầu và đòi hỏi như Cách mạng công nghiệp 4.0, kinh tế tri thức, dữ liệu lớn (big data), chuyển đổi số, trí tuệ nhân tạo (AI),... Nhu cầu phát triển nguồn nhân lực chất lượng cao đáp ứng những yêu cầu mới của thời đại do vậy trở nên bức thiết hơn bao giờ hết. Đào tạo những kỹ năng cần thiết cho SV- thế hệ lao động tương lai của đất nước là công tác cần được chú trọng ở bất cứ cơ sở đào tạo nào dù công hay tư. Đó là nhiệm vụ của toàn bộ hệ thống giáo dục đại học, cao đẳng trung học chuyên nghiệp,... đặc biệt đối với các trường đại học.

Tài liệu tham khảo

[1]. Paul, R., & Elder, L. (2006). Critical Thinking: The Nature of Critical and Creative Thought. *Journal of Developmental Education*, 30(2), 34-35.

[2]. Brookfield, S. D. (2012). *Teaching for Critical Thinking: Tools and Techniques to Help Students Question their Assumptions*. San Francisco: Jossey-Bass.

[3]. Ennis, R. H. (2011). *The Nature of Critical Thinking: An Outline of Critical Thinking Dispositions and Abilities*. Retrieved from <http://www.criticalthinking.net/University/univclass/Philosophy%20of%20CT/Ennis-CriticalThinkingNatureOf.htm>

[4]. Facione, P. A. (1990). *Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction*. The American Philosophical Association, 1-19.

[5]. Halpern, D. F. (2014). *Thought and Knowledge: An Introduction to Critical Thinking*. New York: Psychology Press.

[6]. Paul, R., & Elder, L. (2013). *Critical Thinking: The Nature of Critical and Creative Thought*. *Journal of Developmental Education*, 37(2), 34-35.

[7]. Tishman, S., Perkins, D., & Jay, E. (1995). *The Thinking Classroom: Learning and Teaching in*